

Anhörigomsorg mot betalning: Biståndshandläggare om sent- i-livet-invandrares önskemål

EMILIA FORSSELL¹, SANDRA TORRES & ANNA OLAISON

Artikeln diskuterar den ökande internationella migrationens utmaningar för äldreinriktat socialt arbete. Konkret undersöks erfarenheter hos äldreomsorgens biståndshandläggare gällande att möta sent-i-livet-invandrare som önskar anhörigomsorg med betalning genom anhöriganställning eller kontantbidrag. Biståndshandläggarna erfar situationer där de i rollen som myndighetsutövare upplever sig sakna såväl kunskap som resurser att hantera sådana önskemål.

Inledning

En ständigt växande andel av jordens befolkning migrerar varje år mellan olika

länder (Isaksen, Devi & Hochschild, 2008; Castles & Miller, 2009). I slutet av 2012 hade 15 % av alla 9 555 893 invånare i Sverige utländsk bakgrund (SCB, 2013), dvs. var antingen födda utomlands eller inrikes av två utlandsfödda föräldrar. Samma år var 19.1 % av alla i Sverige 65 år eller äldre. Av dessa hade knappt 12 % utländsk bakgrund (a.a.). Den ökande internationella migrationen innebär att biståndshandläggare i äldreomsorgen möter allt fler äldre i migrations-sammanhang. Äldres omsorgsbehov involverar och påverkar anhöriga på

1 Emilia Forssell är fil. dr i socialt arbete och verksam vid Institutionen för socialvetenskap, Ersta Sköndal högskola. Sandra Torres är professor i sociologi, ssk socialgerontologi och verksam vid Sociologiska institutionen, Uppsala universitet. Anna Olaison är fil. dr i äldre och åldrande och verksam vid Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Linköpings universitet.

olika sätt (Jegermalm & Jeppsson Grassman, 2009a; Sand, 2010, 2012a, b). Detta gäller givetvis även i migrations-sammanhang. Omsorgsåtaganden kan exempelvis cirkulera över tid mellan familjemedlemmar på olika platser (Bryceson & Vuorela, 2002; Hillman, 2005; Lunt, 2009; Baldassar, 2007; Baldassar & Merla, 2014). Villkoren som inverkar på människors möjligheter att möta familjemedlemmars omsorgsbehov skiftar mellan kontexter. För omsorgen om äldre i Sverige är ofta den lokala välfärdspolitiken av stor betydelse. Kunskapen är dock ännu liten om samspelet mellan olika migrations-sammanhang och lokal, social välfärdspolitik (inklusive konkret socialt arbete). Detta gäller både här (Forssell, 2004, 2012; Righard, 2008; Melander, 2009) och i andra länder (Lunt, 2009; Zechner, 2010; Björngren Cuadra, Lalander & Righard, 2013). Internationell och svensk forskning om migration, åldrande och omsorg har blott undantagsvis studerat erfarenheter av tvärkulturella möten hos välfärdsstatens representanter (se t.ex. Forssell, Torres & Olaison, 2013; Torres, Forssell & Olaison, 2013). Samma sak gäller den svenska forskningen om äldreinriktat socialt arbete, som inte i någon stor utsträckning har uppmärksammat hur människor i roller som välfärdsrepresentanter upplever och hanterar de utmaningar som den internationella migrationen innebär för deras praktik. Denna artikel avser därför att kasta ljus över sådana utmaningar som biståndshandläggare möter i sin vardag.

Artikeln undersöker specifika utmaningar som biståndshandläggare erfar i samband med arbetsuppgifter som invol-

verar behovsbedömning och beslutsfattande. Dessa utmaningar uppstår när önskemål förs fram om olika former av betalning till sent-i-livet-invandrades anhöriga för omsorgsinsatser. Temat är ett resultat av analyser av material från fokusgruppsintervjuer med biståndshandläggare, genomförda inom ett projekt om äldreinriktat socialt arbete i form av biståndshandläggning med fokus på tvärkulturella möten.² Benämningen 'sent-i-livet-invandrare' avser här, i enlighet med intervjupersonernas preciseringar, personer som invandrat till Sverige i hög ålder, med sparsamma eller inga kunskaper i svenska språket och från länder vilka intervjupersonerna upplever som kulturellt annorlunda.³

Härnäst introduceras hur ökande etnisk och kulturell mångfald i den internationella migrationens spår konkret kan utmana praktiskt socialt arbete. Därefter presenteras den internationella debatten om olika system för kontantbidrag, 'cash-for-care-systems' ("CFC"), eftersom fenomenet i fokus (önskemål om betalning för omsorg) här kontextualiseras i ljuset av denna debatt. I syfte att belysa svenska

2 Projektet i sin helhet 'Att identifiera behov hos äldre klienter: har föreställningar om tvärkulturella möten, invandrarskap och kön någon betydelse för behovsbedömningsprocessen?' finansierades av dåvarande FAS (Forskningsrådet för Arbetsliv och Socialvetenskap). Dnr: 2010-0666. Projektet har granskats och godkänts av Regionala etikprövningsnämnden i Uppsala (Dnr. 2011/205). För mer information, se <http://www.soc.uu.se/forskning/forskningsprojekt/identifying-needs-in-elderly-clients>.

3 Se vidare nedan under "Metod".

biståndshandläggares möjligheter att hantera önskemål om kontantbidrag presenteras sedan olika betalningsformer för omsorgsinsatser tillgängliga inom äldreomsorgen. Sist i det inledande avsnittet redogörs kortfattat för biståndshandläggares arbetsuppgifter, vilka utgör en betydelsefull del av det äldreinriktade sociala arbetet i Sverige. Vi berättar också vad man vet om biståndshandläggares egna erfarenheter av behovsbedömningspraktik, då utsagorna som presenteras i resultatdelen skall förstås i ljuset av forskning om behovsbedömning.

Socialt arbete i migrationsammanhang: behovsbedömning och mångfald

Utlandsfödda är starkt överrepresenterade inom nästan alla socialtjänstens verksamhetsområden. Detta framgår bland annat av Socialstyrelsens (2010a) avrapportering av ett regeringsuppdrag från 2009 som syftade till att beskriva hur socialtjänstens individ- och familjeomsorg arbetar med brukare där kulturell bakgrund, bristande kunskaper i svenska språket och samhället upplevs utgöra en utmaning för verksamheten. Svenskt socialt arbete kritiserades för att inte tillräckligt beakta den ständigt ökande variationen i etnisk och kulturell bakgrund, religionstillhörighet, normer och värderingar, traditioner och samlevnadsformer (a.a.). Kommunerna uppgavs behöva tydligt förstärka det interkulturella sociala arbetet för att alla personer oavsett bakgrund skall erbjudas en likvärdig individ- och

familjeomsorg. Socialstyrelsen påtalade att benämningen invandrare ofta har fungerat homogeniserande av en kategori som i verkligheten inte alls är enhetlig. Utöver allmängiltig yrkeskunskap "behövs kunskap och insikter om specifika aspekter som *kan* ha betydelse för förståelsen av den enskilda, unika, brukarens behov" (a.a. s. 9).⁴ Sådan betoning på individens situation och behov är vanlig inom socialt arbete.

I Sveriges kommuner är socialtjänstens insatser för äldre idag mer omfattande än någonsin. Man har övertagit ansvaret från sjukvården av i stort sett all omsorg om äldre i hemmet (Rauch, 2007; Blomberg, 2008). Med ökad levnadslängd i befolkningen generellt växer gruppen med stora omsorgsbehov, som dessutom blir mer omsorgskrävande med ökad levnadslängd (Szebehely, 2012; Thorslund, 2012). För äldreomsorgens biståndshandläggare har viktiga förändringar av yrkesrollen skett. Betoningen på myndighetsutövning i arbetet med att utreda, bedöma och besluta om vård- och omsorgsinsatser har ökat (Norman, 2010; Schön, 2012). Under 1990-talet separerades myndighetsutövningen från utförandet genom en modell med s.k. specialiserad behovsbedömning. Leveranser av omsorgstjänster läggs numera delvis ut på entreprenad till privata utförare som företag, frivilligorga-

4 Som exempel lyfte man fram "faktorer som har med det kulturella mötet att göra, migrationserfarenheter och traumatisering, rättigheter och villkor för nationella minoriteter, villkor för uppväxt och föräldraskap inom flera kulturer, strukturell diskriminering m.m. (Socialstyrelsen, 2010a s.9).

nisationer eller stiftelser, vinstsyftande eller ej (Szebehely, 2011). En avsikt var att främja äldres möjligheter att själva välja utförare av insatserna (Blomberg & Pettersson, 2011). Äldreomsorgen har också blivit allt mer mångfasetterad. Vissa utförare erbjuder omsorg på olika språk eller med särskild hänsyn till kulturell eller religiös tillhörighet (Magnusson, 2002; Blomberg & Pettersson, 2011). Samtidigt, till synes paradoxalt, har senare års förändringar resulterat i ett mer standardiserat utbud av hjälp (Szebehely, 2011). Bedömningskriterierna för att alls få tillgång till resurser har blivit snävare. De allra äldsta och sjukaste prioriteras och andelen äldre som får hjälp har minskat.

Parallellt med denna komplexa utveckling har debatten om den svenska äldreomsorgen lyft fram behovet av mer kunskap om äldre invandrare och en äldreomsorgspolitik som kan möta både mångfalden bland äldre i allmänhet och inom kategorin äldre invandrare (Torres, 2006, 2012, 2013). I ljuset av detta är det intressant att se att rapporten från Socialstyrelsen (2010a) om behovet av ett mer interkulturellt socialt arbete i Sverige saknar skrivningar om äldre och åldrande (Forsell & Torres, 2012). Vi vill här lyfta fram och problematisera specifika utmaningar som biståndshandläggare inom äldreomsorgen erfar vid arbetsuppgifter involverande äldre i migrations-sammanhang. Vår utgångspunkt är att det som sker i biståndshandläggningsmöten är viktigt att undersöka och förstå eftersom normer, värderingar, traditioner och samlevnadsformer – aspekter som aktualiseras inom socialt arbete generellt av den ökande

mångfalden i samhället – aktiveras också i sådana möten. Inte alla äldre (eller anhöriga) betraktar omsorgsbehov likadant, eller önskar likadana individfokuserade lösningar.

Cash for care – ett allt vanligare sätt att möta omsorgsbehov hos äldre

Anställningar av anhöriga till äldre omsorgsbehövande, som här aktualiseras, diskuteras sällan i den internationella litteraturen.⁵ Däremot berörs olika former av kontantbidrag för omsorg om äldre, allt vanligare i hela Västeuropa (Jegermalm & Jeppsson Grassman, 2009b; Da Roit & Le Bihan, 2010; Moran et al., 2012). Bakgrunden till detta är trefaldig: Strävan efter att öka omsorgsbehövandes möjlighet att påverka sin egen situation genom att själv välja omsorgsgivare, ökade krav på att anhörigas insatser uppmärksammas och röner erkänsla samt rent ekonomiska incitament eftersom kontantbidrag är mindre kostsamma för välfärdsstaten än andra omsorgsarrangemang (Blome, Keck & Alber, 2009; Da Roit & Le Bihan, 2010).

Olika länders system för kontantbidrag riktas i regel till antingen brukare eller omsorgsgivare (Moran et al., 2012). Exempelvis i Österrike och Tyskland utbe-

5 Utöver det svenska exemplet utgör Norge ett viktigt undantag, där önskemål bland äldre invandrare om "omsorgslön" är vanliga (se Ingebretsen & Nergård, 2007; Ingebretsen, 2011). Anställningar av anhöriga omsorgsgivare i Sverige görs ofta av privata utförare, antingen vinstdrivande eller icke-vinstdrivande företag (se vidare Szebehely, 2011).

talas bidrag direkt till omsorgsgivarna medan det i Nederländerna och England är omsorgsmottagarna som är mottagare, att själva förmedla bidraget vidare till omsorgsgivare (a.a.).

Den internationella debatten om betalning i olika former till anhöriga som ger omsorg har koncentrerats på dels jämförelser mellan olika välfärdssystem (Da Roit & Le Bihan, 2010), dels hur olika kvaliteter i omsorgen påverkas av förekomsten av betalning betraktat utifrån olika parterers perspektiv (se t.ex. Grootegoed, Knijn & Da Roit, 2010; Arksey & Baxter, 2012⁶). Grootegoed, Knijn & Da Roit (2010) diskuterar särskilt ”personlig budget”, en form av ekonomiskt stöd för omsorg som utbetalas direkt till den omsorgsbehövande och som ofta antas innebära fördelar för både omsorgsmottagare (genom *empowerment*) och omsorgsgivare (genom förmedling av erkännande). Författarna visar dock också forskningsresultat som pekar på att varken omsorgsgivare eller omsorgsmottagare uppskattar betalning genom personlig budget eftersom omsorgen då inte längre uppfattas som resultatet av ett fritt val. När anhöriga får ekonomiskt stöd tenderar dessutom omsorgsmottagarens krav att öka, och med det omsorgsgivarens känsla av stress.

6 Arksey & Baxter (2012) fokuserar på omsorgsmottagarna: dessa kan behöva stöd för att förstå och hantera hur förekomsten av betalning kan påverka relationen med omsorgsgivaren. Grootegoed, Knijn & Da Roit (2010) och Moran et al. (2012) undersöker omsorgsgivarnas perspektiv på betalning: Den part som inte är mottagare upplever ofta sig sakna röst i olika sammanhang.

Ökad uppmärksamhet på hur olika kontantstöd landar i ledet hos anhöriga omsorgsgivare har bidragit till att den tidigare väletablerade dikotomin mellan *formell* och *informell omsorg* börjat problematiseras, inte minst inom en feministiskt orienterad forskningstradition (Daly & Lewis, 2000; Ungerson, 2004; Cass, 2007; Le Bihan, 2012). Omsorg utgör alltid en form av arbete, omgärdas alltid av normativa uppfattningar och har alltid ett pris för omsorgsgivaren – ofta en kvinna (Daly & Lewis, 2000).

Debatten om ’cash-for-care’ har varken uppmärksammat äldre invandrare och deras familjer specifikt, eller beslutsfattarens erfarenheter. I den svenska kontexten har situationen för omsorgsgivande anhöriga med någon form av ekonomisk ersättning lyfts fram och problematiserats (se exempelvis Mossberg Sand, 2000⁷; Forssell, 2004; Sand, 2010, 2012b). Anhöriga till äldre i allmänhet och invandrade kvinnor i synnerhet kan utsättas för stora förväntningar om att ge anhängigomsorg i en tid när de offentliga resurserna minskar i förhållande till andelen äldre. För kvinnor som saknar förankring på den reguljära arbetsmarknaden och som upplever omsorg om familjens äldre som en familjeförpliktelse kan anhängigvård rentav te sig som omöjlig att välja bort, oavsett eventuell betalning. En institutionaliserad praxis att bedömningen av invandrade äldres omsorgsbehov utgår ofta från före-

7 Mossberg Sand (2000) behandlar situationen för anställda anhängigvårdare, som bl.a. upplever stress särskilt i kombination med reguljärt deltidsarbete.

ställningar om unika omsorgskulturer förstärker detta ytterligare (Forssell, 2004; Brodin, 2006; Sand, 2012a, b).

Olika sätt för anhöriga att få betalning för omsorgsinsatser

Anhöriga omsorgsgivare började uppmärksammas på allvar i Sverige under 1990-talet, men det har funnits möjlighet till ekonomiskt stöd via anhöriganställning eller någon form av kontantbidrag här sedan 1950-talet (Mossberg Sand, 2000). År 2009 genomfördes en ändring i sociallagstiftningen som innebar att socialnämnden *skall* erbjuda stöd till personer som vårdar en närstående som är sjuk, äldre eller har funktionshinder.⁸ Kontantbidrag till omsorgsgivare betraktas också primärt som en form av just anhörigstöd, avsett som erkännande för insatserna.

I det följande presenteras olika former av betalning som anhöriga omsorgsgivare kan få idag.⁹ Det är inte helt lätt att åstadkomma en översiktlig beskrivning av detta, något som även anhöriga som ansöker om betalning erfar (Edkvist, 2002). Olika kommuner i landet har delvis olika

8 Socialtjänstlagen 5 kap 10§. Behov hos äldres anhöriga har dock ännu inte dokumenteras i den utsträckning som kunde förväntas av ändringen (Sand, 2010).

9 Närståendepenning utgör ett särfall som tidsbegränsad ersättning för inkomstbortfall vid en närståendes allvarliga sjukdom (oavsett ålder), administrerat av Försäkringskassan. Under 2012 utbetalades närståendepenning till sammanlagt 10264 kvinnor och 3757 män i Sverige (Källa: <http://www.forsakringskassan.se/statistik/sjuk/narstaendepenning/narstaendepenningantalindochvard/>, 6 mars 2013).

praxis, och olika benämningar används för likartade former. Detta gör att också omfattningen är svår att slå fast.

Hemvårdsbidrag (i regel maximalt 4000 kr/m) finns i vissa kommuner.¹⁰ Hemvårdsbidrag utbetalas efter behovsbedömning direkt till den äldre omsorgsbehövande att disponera för betalning av omsorgstjänster, utan vidare insyn av det offentliga.

I vissa kommuner finns *anhöriganställning*, *anhörigbidrag*, *arvoderad anhörigvård* eller *omvårdnadsbidrag*.¹¹ Drygt hälften (55 %) av landets kommuner tillämpar alla anhöriganställningar, och anhörigbidrag finns i 33 % av kommunerna (Socialstyrelsen, 2010b).¹² Anhörigbidrag och arvoderad anhörigvård riktas till omsorgs-

10 Exempelvis i Stockholms stads 14 stadsdelar fanns i november 2011 sammanlagt 1071 hemvårdsbidrag beviljade (Stockholms stad, 2012). (Samma år var 14753 personer mottagare av hemtjänst.)

11 Uppgifter saknas om antalet omvårdnadsbidrag eller mottagare av arvoderad anhörigvård i landet. Storleken på bidragen varierar mellan kommuner, ofta med maxbelopp på runt ett par tusen kronor i månaden. Se vidare Nationellt Kompetenscentrum Anhöriga (NCA): <http://www.anhoriga.se/sv/Om-anhorigstod/Olika-typer-av-anhorigstod/Anhorigbidraghemvårdsbidrag/>.

12 År 2007 upphörde insamlingen av uppgifter om antalet personer i landet med anhöriganställning (ibland kallade "anhörigvårdare") respektive anhörigbidrag (ibland "hemsjukvårdsbidrag") (Socialstyrelsen, 2009). De sista siffrorna visade att 2006 fanns 1881 personer med anhöriganställning, en kraftig minskning jämfört med 1970-talets runt 24000 personer. Antalet anhörigbidrag uppgick 2007 till 5 246 (a.a.).

givaren. Omvårdnadsbidrag utbetalas till den omsorgsbehövande.

Vidare förekommer att såväl kommuner som privata utförare av äldreomsorg anställer anhöriga som *ordinarie personal i hemtjänst* med placering hemma hos en närstående äldre som bedömts vara i behov av omsorg. I dessa fall handlar det i regel om timanställning på deltid.¹³

I den här artikeln aktualiseras främst biståndshandläggares erfarenheter relaterade till önskemål om kontantbidrag och anhöriganställningar, men också i viss mån anställning inom hemtjänsten med placering hos en närstående äldre.

Inledningsvis nämndes att det är svårt att åstadkomma en översiktlig bild av olika betalningsformer för anhörigas omsorgsinsatser och deras omfattning. Detsamma gäller antalet berörda omsorgsgivare med utländsk bakgrund. Bland de personer som har anhöriganställning och anhörigbidrag är dock anhöriga till äldre med "annan etnisk bakgrund" kraftigt överrepresenterade (Socialstyrelsen, 2009 s.30). Detta sägs tyda på att dessa anhöriga ofta står för omfattande anhöriginsatser och därför också kan ha stora behov av stöd, vilket gör artikelns fokus särskilt angeläget. För hemvårdsbidrag finns inga uppgifter samlade om vilka som får betalning

i sista ledet.¹⁴ Anhöriga som är anställda som vårdbiträden i kommunal eller privat regi med placering hos en närstående äldre "försvinner" i den generella statistiken över hemtjänstanställda.

Biståndshandläggares arbetsuppgifter

För att få del av den offentligt finansierade äldreomsorgen i Sverige krävs en formell ansökan undertecknad av den äldre. Bedömningen som ligger till grund för insatsbeslut görs utifrån den äldres behov och inte eventuella omsorgsgivande anhörigas önskemål (Olaison & Cedersund, 2008; Janlöv, Rahm Hallberg & Petersson, 2011; Sand, 2012b). Exempel på omsorgsinsatser är hemtjänst, hemvårdsbidrag, plats i korttidsvård, dagverksamhet, servicehusboende och vård- och omsorgsboende.

Det är i regel tjänstemän i form av biståndshandläggare som hanterar ansökningar om olika former av omsorgsinsatser. De utreder den äldres behov och fattar därefter beslut om åtgärd. Varje ansökan om nya insatser eller ändring av de insatser som pågår föranleder en ny bedömning och ett nytt formellt beslut. Biståndshandläggares arbete regleras övergripande genom fr.a. Socialtjänstlagen (SFS 2001:453), en ramlagstiftning utan specifika anvisningar avseende tillämpningen. Tillkommer gör den likaså övergripande nationella handlingsplanen för äldrepolitiken (Regeringens proposition

13 För omsorgsgivare är det en väsentlig skillnad mellan att vara mottagare av kontantbidrag eller ha anställning. Med anställning följer vissa lagstadgade rättigheter och förmåner, som rätt till betald semester, pensionsrätt och viss ekonomisk ersättning för inkomstbortfall vid sjukdom.

14 I vissa kommuner men inte i alla finns lokala sammanställningar över eventuell utländsk bakgrund hos äldre hemvårdsbidragsmottagare.

1997/98:113). Omsorgen skall tillförsäkra äldre en skälig levnadsnivå. Det saknas emellertid normerande riktlinjer kring detta (Dunér, 2007). Däremot finns lokala riktlinjer beträffande både vilka typer av beslut som biståndshandläggare får ta och vilken service som kan erbjudas (Dunér & Nordström, 2006, 2010; Blomberg & Pettersson, 2011; Feltenius, 2012).

Biståndshandläggare har alltså förhållandevis stor makt att besluta om äldreomsorgens medel men få formella, entydiga riktlinjer att stödja sig emot i sitt arbete. För enskilda tjänstemän kan det medföra svåra dilemman att ha ett relativt stort handlingsutrymme och samtidigt bära ett omfattande ansvar, både för kommunens ekonomi och för att äldres behov tillgodoses (Rönnbäck, 2008; Janlöv, 2006).

Forskning om biståndshandläggares erfarenheter: en kontext för det svenska fallet

Forskningen om biståndshandläggares erfarenheter av yrket är ännu i sin linda. Befintliga studier handlar exempelvis om erfarenheter av att arbeta med standardiserade modeller för behovsprövning (t.ex. Gorman & Postle, 2003; Postle, 2001, 2002; Manthorpe et al, 2009), att arbeta med ökat inslag av riskbedömningar (t.ex. Ceci & Purkis, 2009; Kelsey & Laditka, 2009; Green & Sawyer, 2010) och av upplevelser av rollkonflikter i yrkesutövningen (t.ex. Jacobs et al, 2006; McDonald, Postle & Dawson, 2008; Manthorpe et al, 2009).

Tidigare forskning om erfarenheter hos biståndshandläggare i Sverige har

sällan tagit hänsyn till vad en ökad etnisk, kulturell, språklig och religiös mångfald bland äldre kan innebära i form av utmaningar. Här finns alltså en kunskapslucka (Torres, Forssell & Olaison, 2013). Några få viktiga undantag antyder att tvärkulturella behovsbedömningsmöten inom äldreomsorgen kan uppfattas som särskilt fordrande och att ytterligare kunskaper behövs. Andersson & Johansson (2010) undersökte hur valfrihet inom den svenska äldreomsorgssektorn hanteras av biståndshandläggare. Intervjupersonerna i studien (a.a.) erfor att äldre med invandrarbakgrund ställer högre krav än svenskfödda. De "bedöms och beskrivs av biståndshandläggarna som problematiska, eftersom de inte riktigt förstått hur vårt system fungerar, samtidigt som de framstår som mycket krävande" (a.a. s. 126). Forssell (2012) studerade biståndshandläggares erfarenheter av omsorgsbehövande äldre med s.k. transnationella anknytningar.¹⁵ Biståndshandläggarna utvecklade okonventionella strategier och kombinationer av omsorgsinsatser för att tillgodose behov, ibland i direkt strid mot lokala riktlinjer. (a.a.)¹⁶ Ytterligare en artikel, baserad på samma material som

15 Vissa äldre i studien av Forssell (2012) flyttade själva mellan olika länder för att få omsorg av släktingar, varvat med offentlig omsorg i Sverige. Ibland kombinerades hemtjänst med att släktingar turas om att besöka Sverige för att bo tillsammans med och hjälpa de äldre.

16 Äldres utlandsvistelser möjliggjordes ibland genom bibehållet bidrag eller genom att biståndshandläggare avstod från sedvanlig omprövning i sammanhang där lokala riktlinjer för arbetet annars föreskriver detta (Forssell, 2012).

denna, visar att biståndshandläggare inom äldreomsorgen som intervjuats om erfarenheter av tvärkulturella möten i allmänhet särskilt lyfter fram de anhörigas till sent-i-livet-invandrare ofta påfallande framträdande roller som omsorgsgivare och språkrör. Mötena med denna kategori anhöriga upplevs vara förknippade med särskilda utmaningar, som till exempel att de äldre hamnar i bakgrunden i kontakterna med dessa familjer (Forssell, Torres & Olaison, 2013) när önskemål om betalning för anhängigomsorg aktualiseras.

Metod

Den empiriska utgångspunkten för denna artikel utgörs av material från tio fokusgruppsintervjuer (Breen, 2006; Morgan, 1997; Bryman, 2011) med sammanlagt 60 biståndshandläggare (58 kvinnor och två män, merparten svenskfödda) från sju olika kommuner och stadsdelar.¹⁷ Alla intervjupersoner arbetar dagligen med att genomföra behovsbedömningar av äldre med och utan invandrarbakgrund. Fokusgruppsintervjuer valdes eftersom projektet fokuserade på föreställningar och erfarenheter av ett visst fenomen inom en yrkesgrupp (inte hos enskilda personer). Fokusgruppsdeltagarna rekryterades genom att arbetsplatserna kontaktades med information och inbjudan om att medverka. Antal deltagare varierade

17 Dessutom samlades material in i form av dokumentation från akter gällande omsorgsinsatser till 202 äldre personer: 101 kvinnor och 101 män varav hälften utlandsfödda och hälften födda i Sverige. Dokumentationsmaterialet studeras inte i denna artikel.

mellan som lägst tre och som högst åtta.¹⁸ Fokusgruppsintervjuerna berörde olika aspekter av biståndshandläggning. Syftet var att öka kunskapen om föreställningar om och erfarenheter av att handlägga ärenden rörande äldre med invandrarbakgrund. Fokusgruppsintervjuerna planerades så att deltagarna skulle dela erfarenheter i form av lång respektive kort tid i yrket (mindre eller mer än fem år¹⁹) och i möjligaste mån komma från olika arbetsplatser. Syftet med detta var att både åstadkomma en känsla av samhörighet och ett öppet samtalsklimat i fokusgrupperna (Hofmeyer & Scott, 2007).

Fokusgruppsdeltagarna uppmuntra- des att beskriva, reflektera om och diskutera sina erfarenheter med varandra (Bryman, 2011).²⁰ Intervjuerna ägde rum i neutrala lokaler och tog c:a 2,5 timmar vardera i anspråk. De leddes av artikelns förstaförfattare, som också genomförde den inledande analysen av det inspelade

18 Även två individuella intervjuer genomfördes, pga. sena återbud.

19 Syftet med indelningen av deltagarna efter tid i yrket var att skapa grupper där deltagarna kunde känna samhörighet i förhållande till olika förändringar som den offentliga äldreomsorgen genomgått på senare tid (se Olaison, Torres & Forssell, 2012).

20 Intervjuerna inleddes med att deltagarna skrev ned de tre-fem första orden som kom för dem vid följande fråga: "När jag säger 'tvärkulturella möten', vad tänker du på då?" Anteckningarna fungerade som (frivillig) utgångspunkt för samtalet som följde. Vid behov aktualiserades fler begrepp, relaterade till diskussionen, på liknande sätt. Ett annat sätt att stimulera samtalet var följdfrågan "Vilken är den största utmaningen med...(*det som berördes*)?"

och transkriberade intervjumaterialet genom organisering av materialet (kodning) syftande till kvalitativa konceptualiseringar (Neuman, 2011). Här användes dels intervjuernas givna och övergripande teman, som arbetsrelaterade erfarenheter av olika slag inklusive upplevda utmaningar, dels teman som genererades ur tolkningar och analytiska insikter vid både själva datainsamlingen och de repeterade genomlysningarna av det inspelade materialet (Quinn Patton, 1987). Såväl den inledande analysen som den fördjupade analysen för denna artikel har kontrollerats av de andra två författarna via så kallade peer-debriefing sessions (Cresswell, 1998) i syfte att säkra tillförligheten. Artikelns fokus på önskemål om betalning eller anställning är ett resultat av diskussioner i fokusgruppsintervjuerna om erfarenheter och dilemman kopplade till den praktiska yrkesutövningen.²¹

Resultat

Fokusgruppsintervjuerna om biståndshandläggares erfarenheter av tvärkulturella möten kom i hög grad att handla om att möta önskemål om betalning. Detta tema lyftes i samtliga intervjuer och ägnades förhållandevis stort utrymme. Två interrelaterade problemområden aktualiserades. Bägge rör sent-i-livet-invandrare med familjer och orsakade biståndshand-

21 Mer detaljerade frågor om olika betalnings- eller anställningsformer ställdes inte. Intervjupersonerna särskiljde inte heller tydligt mellan olika former av betalning (utom ifråga om privata utförare; se vidare under Resultat).

läggare både uppenbar och uttalad *vånda* att tala om. De befarade att framstå som fördomsfulla. Det handlar om dels särskilt utmanande inslag i mötena, dels erfarenheter kopplade till att privata utförare anställer anhöriga. Dessa två teman beskrivs nedan mer ingående.

Möten med familjer med önskemål om betalning eller anhöriganställningar

Resultaten från fokusgrupperna visar att anhöriganställningar oftast associeras till invandrare, medan hemvårdsbidrag aktualiserar både svensk- och utlandsfödda äldre. En vanlig slags utsaga:

Jag kan inte påminna mig om att jag någonsin har varit med om att (...) något svenskt barnbarn har varit anhöriganställd för att hjälpa en svensk person. (...) men hemvårdsbidrag är ju det ofta. (F4²²)

Enligt de intervjuade biståndshandläggarna ger svenskfödda äldre ofta vidare hemvårdsbidraget till sin äkta hälft, medan unga anhöriga är vanligast som mottagare i invandrarfamiljer.

I den mån önskemål om betalning för omsorg upplevs innebära särskilda utmaningar handlar det om den avgränsade men heterogena kategorin bestående av sent-i-livet-invandrare och deras familjer, från geografiskt avlägsna länder som uppfattas som kulturellt annorlunda, med bristande ekonomisk förankring och

22 F4 = Fokusgruppsintervju 4.

boende i resurssvaga bostadsområden.²³ Där dominerar ofta anhörigomsorg mot betalning utförd av kvinnor just när det gäller sent-i-livet-invandrare:

Ja, dom jag har träffat på, dom är kvinnor och ofta stor släkt (...) Dom har ett stort behov av hjälp, det råder det inget tvivel om. Många sjukdomar och ofta multisyuka på olika sätt. Mycket läkarintyg och... (...) det här med trauman och analfabeter och det är alltid någon anhörig som översätter åt dom om man inte har tolk (...) och det är alltid, oftast, sonhustrun som skall bli anställd. (...) Jag hård drog det lite, men det är det som jag möter i stort. (F7)

Detta citat fångar in ett i fokusgrupperna återkommande tema: runt omsorgsbehövande sent-i-livet-invandrare i resurssvaga områden kan den sociala problematiken vara mycket komplex. Språkhinder och analfabetism, komplicerade sjukdomstillstånd och arbetslöshetsproblematik bland yngre familjemedlemmar förekommer parallellt och det kan vara svårt både att urskilja och kommunicera om de äldres behov av omsorg bland andra behov och önskemål. Arbetet omvittnas därför kräva mer ansträngningar och tid än annars. Uttalanden liknande följande är vanliga:

Det blir mer problem. (...) Oftast så är det ju en anhörig som har det här som sin inkomst, som sitt jobb. Och att man då väger in en ekonomisk aspekt för familjen i ansökan. Vilket gör att det blir ganska svårt som handläggare att göra bedömningen. Och

²³ I enlighet med intervjupersonernas beskrivningar är det denna avgränsade kategori som här avses med "sent-i-livet-invandrare".

det är något som vi jobbar jättemycket med eftersom vi jobbar i en stadsdel med väldigt, väldigt, väldigt många med invandrarbakgrund. Just det här att göra neutrala bedömningar... att inte bedöma Märta och Moham med på olika sätt. (F10)

Biståndshandläggare oroar sig för olika orättvisor i biståndsbedömningen av äldre med olika bakgrund. Misstankar är vanliga att sent-i-livet-invandrare känner en press att möjliggöra yngre medlemmars försörjning genom att begära anhöriganställning eller hemvårdsbidrag istället för, exempelvis, vanlig hemtjänst. Ännu vanligare är dock beskrivningar av kraftfulla krav på unga familjemedlemmar:

Jag har varit med om väldigt många möten där den äldre personen (...) har varit verkligen bestämd med sina åsikter, att "här är det jag som kräver det här", (...) sen har jag förstått... märkt att barnen (...) vill kanske inte alls bli anställda som anhörigvårdare, skulle egentligen vilja fortsätta med sina studier eller nånting. Men den här äldre personen tycker något helt annat, och bestämmer. (F2)

Det förekommer att biståndshandläggare känner sig utsatta för stark press av sent-i-livet- invandrare som vägrar ta emot annan hjälp än från anhöriga med anställning eller hemvårdsbidrag. Ibland får de insyn i vad som beskrivs som tvångsliknande förhållanden för unga anhöriga. Av följande citat framträder en ofta omvittnad typsituation med unga kvinnor som riskerar, eller räds riskera, social utfrysning om de skulle motätta sig omsorgsgivarrollen:

(Ip 1²⁴) -Jag har stött på jättemånga anhöriga som är anhöriganställda som... verkligen inte skulle vilja vara det. (...) Men det finns ett krav från den enskilde: "Du är ju min dotter, du ska hjälpa mig". Alltså det är inte en fråga ens, utan det är så.

(Ip 2) -Man är en dålig dotter annars.

(Ip 1) -Ja då blir man en dålig dotter, även om de har fler barn... (...) så börjar dom också då mobba den här dottern, som kanske vill sluta vara anhöriganställd... Fryser ut (...) Alltså hon blir verkligen straffad fast hon inte orkar knappt. Det har jag varit med om flera gånger. (F3)

Ungas tysta medgivande till anhängomsorg kan alltså tolkas som uttryck för önskan att undvika konflikter. Flera biståndshandläggare omvittnade tveksamhet inför att besluta om anhöriganställning eller hemvårdsbidrag på grund av oro för vad detta kan innebära på längre sikt särskilt för unga kvinnor:

Det kan också bli en fälla (...) Man blir ju bunden till mamma eller (...) svärmor. (...) Och det är klart, det kanske är en bra lösning att då får man i alla fall lite, för det jobb som man gör. Men samtidigt så... så blir man lite fången. (F9)

Exemplen som lyfts fram om betalning och integrationshinder gäller främst unga kvinnor. Men negativa konsekvenser befaras också för samhället i stort när segregationen i redan utsatta bostadsområden ökar:

(...) Det blir liksom en segregation för båda... både den anhöriganställda som då är 24 timmar hos sin mamma, och den här mamman som inte ens får svensk hemtjänstpersonal (...) det blir såna här enklaviseringar, speciellt i vissa kulturer (...) en sluten värld på nåt sätt. (F1)

Sammanfattningsvis upplevs möten med familjer där önskemålen om anhängomsorg med betalning aktualiserar försörjningsproblem och förhållandena mellan familjemedlemmar i olika generationer som särskilt utmanande. Biståndshandläggare känner sig ofta osäkra på hur de skall hantera inblickar i informella maktstrukturer med, som de uppfattar det, kulturella förtecken. Kvinnliga omsorgsgivare uppfattas vara berörda i särskilt hög grad. Som framgår härnäst upplevs sådana utmaningar öka när hemvårdsbidrag eller anställning av anhöriga är ett faktum.

När betalning är ett faktum: Upprepade krav på mer tid

En vanlig erfarenhet bland de intervjuade biståndshandläggarna är att beslut om betalning till sent-i-livet-invandrare anhöriga leder till förändringar i kommunikationen. Den äldre hamnar i bakgrunden och förfrågningar om "mer tid" blir ett återkommande inslag. Omfattningen av omsorgsuppdraget beror på biståndshandläggarens bedömning av den äldres behov och den tid som antas åtgå för olika inslag beräknas likadant för alla äldre. Men detta upplevs ofta svårt att få gehör för. När skälen som

24 Här kommer två fokusgruppsdeltagare till tals: Intervjuperson 1 (Ip1) och 2 (Ip2).

anförs för mer tid uppfattas som vaga är de svåra att beakta:

Det är så otroligt flummigt, "mer timmar", då försöker man liksom fråga: "På vilket sätt har behovet förändrats, har din mamma eller pappa blivit sämre eller...", men nej, "Det behövs mer timmar." Man får liksom inte riktigt veta... vad skall dom här timmarna bestå utav? (F12)

Citatet närmast ovan antyder ett mycket vanligt tema i fokusgruppsintervjuerna i samband med att biståndshandläggare berättar om önskemål om "mer tid": att dessa ofta tolkas som en önskan om högre inkomst snarare än uttryck för att omsorgsbehovet har ökat. Varje tillkommande begäran ger upphov till en förnyad behovsbedömning. Som framgår av tonfallet i citatet ovan kan biståndshandläggare uppleva detta som ett både ofruktbart och tröttamt merarbete. En vanlig uppfattning är att detta arbete ofta leder till avslag och att överklaganden är vanliga.

Oavsett om de anhöriga har någon form av anställning eller om det handlar om hemvårdsbidrag väcks ibland frågor om vilken hjälp som normalt kan förväntas mellan familjemedlemmar i samma hushåll. Temat diskuterades livligt i fokusgruppsintervjuerna:

Dom har svårt att förstå att man inte kan få hjälp med handling, städning och tvätt när man har en hushållsgemenskap. (...) Den städningen vi beviljar då, det är det egna rummet om man har ett eget rum, som äldre. (F8)

Åtskilliga biståndshandläggare beskriver känslor av irritation inför önskemål som de uppfattar som orimliga. Möten med anhöriga som inte verkar förstå eller acceptera grunderna för bedömningen av insatsnivå skapar ibland misstankar att de äldres behov överdrivs. Det förekommer berättelser om situationer när biståndshandläggare i efterhand förstått att äldre påståtts vara i sämre skick än de är. Flera efterlyser tillgång till bättre redskap för att utreda *det verkliga behovet*. Irritation och misstänksamhet upplevs som obehagliga att känna och svåra att hantera. Bilden är emellertid komplex. Flera biståndshandläggare uttrycker särskild förståelse för just sent-i-livet-invandrares önskan att få omsorg av anhöriga med tanke på språksvårigheter, eventuella trauman och förmodade känslor av främlingskap inför det nya landet. Åtskilliga beklagar också uttryckligen förändringar av yrkesrollen i riktning mot alltmer kontrollutövande. Men även när de äldres behov är otvetydiga kan svårigheter uppstå, exempelvis i form av en känsla av orättvisa visavi svenskfödda äldre:

Det finns ju många svenskar som också har jättejobbiga bakgrundsupplevelser, som skulle vilja ha någon anhörig anställd. (...) Och skulle vi säga till många svenskar, "Ja, men du kan få en anställning och hjälpa din mamma med städningen hemma och dom här sakerna tio timmar i veckan" (...) så tror jag att vi skulle få en uppsjö av anhöriga som vill ha lite... inte bara extrainkomst, men dom tycker, "Okej, då kan vi få en slant, jag brukar ju i alla fall hjälpa mamma att städa". (F6)

Trots upplevda risker för orättvisor informerar alltså biståndshandläggare inte alltid svenskfödda äldre om eventuella möjligheter till anhöriganställningar. Denna särbehandling beskrivs som nödvändig även om orättvisa uppstår.

I följande citat får vi ta del av ett konkret, i fokusgruppsintervjuerna ofta omdiskuterat, exempel som knyter an till både temat ”mer tid” och temat rättvisa. Det handlar om matlagning:

Dom utlandsfödda som jag har mött har nog krävt mer tid, för dom skall ha sin speciella mat. Och det tar så otroligt lång tid att laga, säger dom ibland. Medan... där tycker jag också att det är fel, våra svenska pensionärer som är födda här (...) dom skall anpassa sig och få en matlåda fast dom egentligen är vana att äta helt annan typ av mat! Det är inte riktigt rätt. (F12)

Biståndshandläggares känsla för rättvisa tycks särskilt utmanas av frågan om mängden hjälp till olika äldre. Det är en vanlig uppfattning bland intervjupersoner som arbetar i stadsdelar med många hemvårdsbidrag och anhöriganställda att behovsbedömningarna landar i ovanligt generösa beslut beträffande just sent-i-livet- invandrare med någon form av betald anhörigomsorg. Flera biståndshandläggare upplever sig ha otillräcklig kunskap om andra kulturer och berättar att de i anhöriganställningar ser ett sätt att kompensera för detta. Reflektioner förekommer dock också om en helt annan aspekt av orättvisa än den som diskuteras hittills, här nämligen uppfattningen att sent-i-livet- invandrades anhöriga tas i

anspråk betydligt mer som omsorgsgivare än svenskföddas anhöriga gör.

Sammanfattningsvis kan önskemål om mer tid för att ge omsorg väcka känslor av både förståelse och irritation hos biståndshandläggare. Flera uppfattar det som stötande att möta förväntningar på betalning för sysslor som uppfattas höra till det normala, familjemedlemmar emellan. Biståndshandläggare oroar sig också för att själva genom sina beslut orsaka orättvisor mellan svenskfödda och invandrade äldre. De upplever sig dock sakna verkliga möjligheter att agera annorlunda.

Anställningar av anhöriga – utförarna i fokus

Hittills har vi lyft fram resultat som handlar om biståndshandläggares erfarenheter av olika betalningsformer utan att göra någon större åtskillnad mellan dem. Men det finns en viktig skillnad. I kommuner som valt att följa Lagen om valfrihetssystem (SFS 2008:962)²⁵ är det framförallt privata utförare av äldreomsorg som anställer anhöriga. Det andra problemområdet som aktualiseras i denna artikel rör just *de privata utförarnas roll* vid önskemål om betalning:

Vi beviljar ju vanlig hemtjänst. Och sen så får den anhöriga (...) kontakta olika hemtjänstföretag och då finns ju vissa företag där dom har anställda som bara är anställda på timmar för (...) sin egen närstående då. (F12)

25 Alla kommuner och stadsdelar som företräds i fokusgruppstudien utom en följer Lagen om valfrihetssystem, ”LOV”.

Direktkontakten mellan biståndshandläggare och familjer minimeras vid anställning av anhöriga via privata utförare. Biståndshandläggarna kan misstänka omständigheter som strider mot vad de uppfattar som rätt och riktigt men sakna insyn i rådande förhållanden. Enligt några intervjupersoner förekommer det att privata utförare anställer anhöriga istället för att utbilda flerspråkig personal samtidigt som kommunen söker minimera förekomsten av s.k. anhörigvård:

(...) Vi har ju också en katalog med hemtjänstutförare, men... Nu kan inte vi garantera att dom här utförarna inte anställer en anhörig. (...) Vår kommun, eller våra politiker ogillar att dom gör det. Dom vill att i så fall så ska man söka anhörigvård hos oss och få det utrett och då har vi speciella kriterier för det. I annat fall så får man se i katalogen, finns det någon persisktalande personal. (...) Så var tanken då. (F2)

Ovanstående citat andas en känsla av maktlöshet inför skillnaden mellan hur det var tänkt och hur det är. En bakgrund till införandet av LOV var just att äldre skall kunna välja utförare med olika inriktningar och med utbildad, flerspråkig personal. Att privata utförare istället anställer sent-i-livet- invandrades anhöriga upplevs som problematiskt inte minst av språkskäl:

Dom anställer ju anhöriga... inom citations-tecken, som vi inte vet om. Men riktlinjerna är ju att du skall kunna svenska språket i tal och skrift, du skall ha utbildning och du skall kunna ha kontakt med akutsjukvård och

vårdcentral... biståndshandläggare och alltihop det här. (...) Det här tror jag att det fuskas med bland dom privata utförarna. (F8)²⁶

Biståndshandläggare kan alltså inte påverka omfattningen av omsorgsgivande anhöriga med betalning via privata utförare. Ändå känner de vånda, i egenskap av kommunens företrädare och bärare av övergripande ansvar:

Väldigt många har anhöriga som inte kommer ut i arbetslivet (...) Det är väldigt svårt. (...) Då finns det ett dubbelintresse och kanske inte ett riktigt behov många gånger, det har vi kommit på jättemycket. (...) Dom går till ett företag, dottern eller... vem det nu är, och så får dom anställning och så jobbar dom och vill ha så många timmar som möjligt och sen finns det kanske inte egentligen ett sånt behov, utan det är behovet av att ha en inkomst (...). Så skall ju inte våra resurser användas i samhället. (F7)

Biståndshandläggaren i närmast ovanstående citat befarar både att anhöriga tjänar mer än de borde givet den äldres faktiska omsorgsbehov och att unga anhöriga med betalning hindras från att nå den reguljära arbetsmarknaden.

Flera biståndshandläggare berättar om att företag som anställer anhöriga satt i system att uppsöka äldre inom vissa språkgrupper, erbjuda sig att företräda dem i kontakter med den offentliga äldreomsor-

²⁶ Uttalandet "Dom anställer ju anhöriga... inom citationstecken" följdes inte upp under intervjun men antyder förekomsten av olika uppfattningar om vem som med rätta kan definieras som anhörig.

gen och på förhand utlova anställning av anhöriga:

(Ip 1) Det finns ju hemtjänstföretag som skriver ansökningar åt den sökande, alltså på 300 timmar liksom...

(Ip 2) -Jag kan förstå det på ett sätt, "jag kan inte svenska, jag kan inte lagstiftningen, jag har aldrig pluggat, jag är analfabet och här sitter min kontaktperson och vill skriva en ansökan till mig. Självklart skriver jag på."
(F1)

Om behovsbedömningen i sådana fall leder till beslut om omsorg ter det sig självklart för de äldre att välja den utförare som företrätt dem inför kommunen. Företagens uppsökande minskar därmed de äldres valfrihet i praktiken. Längre fram i samtalet diskuteras ett rykte som antyds i flera intervjuer, att vissa privata utförare ibland både betalar de äldres omsorgsavgift och trots beslut om hemtjänst anställer anhöriga med den för dem mindre kostsamma formen "anhöriganställning":

(Ip 2) Jag har hört att det har varit så att hemtjänstföretagen betalar avgifterna åt kunderna för att dom ska välja just det hemtjänstföretaget... Så då blir det inte ens kostnad liksom (...) Jag kan tycka att dom här företagen är det största problemet. (...) Säg att dom tjänar in hela nivån, och så behöver dom inte göra någonting förutom att anställa en person, som är anhöriganställd. Då får dom massa pengar, för ingenting.

(Ip 1)- Precis.. det är någon bakom som tjänar på det här, på anhöriganställningarna. (F1)

Vi vet inte om dessa misstankar stämmer, men en förtroendeklyfta där biståndshandläggare saknar insyn och kontroll över omsorgens organisering i utförarledet framstår mycket klart. Sammanfattningsvis innebär valfrihetsdiskursen inom äldreomsorgen bland annat att biståndshandläggare har liten eller ingen möjlighet att påverka eller ens känna till vem som anställs för att utöva omsorgen, vilket upplevs medföra särskilda utmaningar.

Diskussion

Ur ett internationellt perspektiv är betalning för omsorg, 'cash for care', allt vanligare. I Sverige, med en stark tradition av offentlig äldreomsorg, har det funnits och finns fortfarande en viss ambivalens till sådana lösningar. En viktig anledning är individens helt centrala ställning här i förhållande till välfärdsstaten, avspeglat i det övergripande välfärdspolitiska målet att underlätta delaktighet i samhället för alla medborgare och befria individen från det traditionella beroendet av familjen eller välgörenhet.²⁷ Lagstiftning och riktlinjer ger, följdriktigt, det praktiska sociala arbetet ett tydligt individfokus. Våra fokusgruppsintervjuer visar hur den internationella migrationen kan bidra till att välfärdsstatens representanter i form av biståndshandläggare möter situationer som utmanar detta individfokus.

Uppgiften att bedöma och tillgodose äldres behov och samtidigt bevaka såväl kommunens resurser som rättssäkerheten i olika led är alltid både sammansatt och

27 Se t.ex. Rauch (2007) eller Trägårdh (2007).

grannlaga (Blomberg & Pettersson, 2011). Detta förstärks dock när önskemål om anhörigomsorg misstänks vara en lösning på mer komplexa sociala problematiker i invandrarfamiljer, ofta involverande unga kvinnor med svag eller obefintlig förankring på arbetsmarknaden. En fokusförskjutning i kommunikationerna placerar de äldre i bakgrunden. När dessutom förfrågningarna om betalning till anhöriga inte fullkomligt säkert baseras på önskemål från alla berörda (antingen de äldre själva eller unga anhöriga som förväntas axla omsorgsgivarrollen kan egentligen vilja något annat), utmanas biståndshandläggares yrkesroll. Vilket ansvar har de att stödja unga kvinnor att välja bort anhörigomsorg för större chanser på arbetsmarknaden? Insikter hos biståndshandläggare om mer övergripande integrationsaspekter som anhöriga berörs av kan medföra svåra dilemman när de upplever sig sakna mandat att påverka de konkreta besluten med ledning av samma insikter.

Önskemål om betalning till anhöriga förstås alltså ibland som familjernas sätt att försöka hantera fler behov än just de som rör omsorg, behov som inte alltid är uttalade. Vissa behov upplevs inte som rimliga, rättvisa eller legitima av biståndshandläggarna trots att deras betydelse för de inblandade kan vara otvetydig. Vissa frågor upplevs som särskilt känsliga att diskutera: Vad gör människor normalt sett för varandra i en familj? Mellan medlemmar av samma hushåll? Vad är rimligt att förvänta i form av hjälp mellan familjemedlemmar i olika generationer? Från kvinnor respektive män? Arbetet i sådana

sammanhang upplevs ibland av biståndshandläggare vara mer komplext än de har tillräckliga kunskaper, eller rentav befogenheter, att hantera. Vägledning i form av lagstiftning och riktlinjer upplevs sällan som tillräckliga.

Biståndshandläggares vända när de befarar att unga kvinnor i migrations-sammanhang hindras från att välja bort omsorgsättaganden eller när de anar en förvrängd syn på välfärdsstatens roll kompliceras ytterligare i kommuner som tillämpar Lagen om valfrihetssystem (SFS 2008:962) där äldre kan välja andra utförare av hemtjänst än de som kommunen anordnar. Där förekommer det enligt våra intervjupersoner att privata utförare uppsöker sent-i-livet-invandrare, agerar språkrör och sedermera anställer anhöriga antingen som hemtjänstpersonal med placering hos samma äldre eller som anhörigvårdare, helt emot kommunens policy.²⁸ Även i sådana situationer förekommer det att biståndshandläggare erfar ett övergripande ansvar men upplever sig sakna befogenheter att agera.

Till skillnad från anställningar räknas betalning till omsorgsgivande

²⁸ En likartad problematik diskuteras av Szebehely (2011 s. 236-237) när det gäller hemtjänst: Vilken roll kan de privata utförarna tänkas spela för det faktum att brukare med privata hemtjänstutförare genomsnittligt har något fler hjälptimmar? Författaren diskuterar en intressant parallell till ett annat område där kundval är än mer centralt; personlig assistans till funktionshindrade. Försäkringskassan har funnit att assistansanordnare som också agerar ombud medvetet kan överdriva funktionshindrades hjälpbehov för att maximera ersättningen.

anhöriga i form av kontantbidrag primärt som *anhörigstöd*. Svensk lagstiftning föreskriver numera att anhörigas stödbehov skall utredas. Många olika former av anhörigstöd har utvecklats under senare år, som utbildningar av olika slag, korttidsboenden, avlösning och samtalsstöd (Jegermalm, 2005; Socialstyrelsen, 2009; Winquist, 2010). Stöd till omsorgsgivande anhöriga är också vanliga teman i den internationella litteraturen inom området, där omsorgsbehövande äldres anhöriga i invandrarfamiljer och etniska minoriteter ofta utpekats som särskilt utsatta (se t.ex. Owens-Kane, 2007; Graham, Ivey & Neuhauser, 2009). Biståndshandläggare i intervjustudien om tvärkulturella möten berörde dock inte sådana stödformer ifråga om anhöriga till sent-i-livet-invandrare trots att många i just denna kategori beskrevs som i särskilt hög grad tagna i anspråk som omsorgsgivare. Vad kan det bero på? En tolkning är att sent-i-livet-invandras anhöriga med betalning av biståndshandläggare betraktas som en slags pseudopersonal. Som "personal" (med betalning) förväntas de sköta sitt omsorgsarbete, utan särskilt stöd. Som "pseudo-" (i egenskap av anhöriga) aktualiseras de inte för sedvanligt personalstöd, som utbildning eller handledning. Stämmer tolkningen så befinner sig dessa anhöriga till äldre inte bara vid sidan av den reguljära arbetsmarknaden utan också utanför äldrepolitikens uppmärksamhet på anhörigas insatser och stödbehov. Detta aktualiserar den viktiga frågan om förekomsten av kulturalisering genom välfärdsorganisationers praxis: Vilken roll spelar äldreomsorgen för att

vidmakthålla eller rentav skapa ojämlikhet, istället för att motverka den?

Andra infallsvinklar på temat kontantstöd till anhöriga aktualiserades i fokusgruppsintervjuerna i samband med att biståndshandläggare uttryckte farhågor om orättvisor visavi svenskfödda äldre, på samma gång som de lät förstå att det vore ekonomiskt omöjligt att informera också svenskfödda äldre om olika betalningsformer till informella omsorgsgivare. Vi vet att anhöriga till äldre i Sverige generellt ger allt mer omsorger: den formella omsorgen om äldre är snarast ett komplement till den informella, inte tvärtom (Sand, 2012b). Merparten av anhörigas omsorger i landet ges utan någon ekonomisk ersättning. Detta väcker frågan om det förekommer positiv diskriminering av invandras anhöriga i fall där dessa lättare än svenskfödda alls kommer ifråga för kontantbidrag (se vidare Sand, 2012b; Socialstyrelsen, 2005).

En annan viktig fråga som väcks här gäller förändringarna efter 2007, när man slutade föra regelbunden statistik över anställda anhörigvårdare i Sverige. Då hade sådana anställningar minskat påtagligt, men senare mätningar visar att trenden brutits och att allt fler anhöriga anställs – inte minst anhöriga till äldre med utländsk bakgrund (Sand, 2012b). Hur kan detta tänkas inverka på olika integrationsprocesser i det svenska samhället? För män respektive kvinnor?

Som beskrevs inledningsvis så visar forskning om 'cash-for-care' att relationen mellan omsorgsgivare och omsorgsmottagare påverkas av förekomsten av kontantbidrag. När det gäller innebörden av

att som anhörig med betalning ansvara för omsorgen om en närstående äldre finns vissa kunskaper. Erfarenheter hos de som är beslutsansvariga har däremot inte tidigare belysts i forskningen. Vi har i den här artikeln försökt skapa en utgångspunkt för sådan, viktig, kunskap. Biståndshandläggare kan uppleva sitt arbete i hög grad kompliceras av att möta önskemål om olika former av ekonomisk ersättning till anhöriga som ger omsorg. Nya frågor väcks, exempelvis hur yrkesgruppens erfarenheter i förlängningen kan tänkas påverka de beslut som fattas i olika individuella ärenden. Även när det gäller äldre omsorgsmottagares egna erfarenheter av och perspektiv på den omsorg som ges av anhöriga med betalning finns kunskapsluckor, även om undantag finns (se t.ex. Mossberg Sand, 2000; Johansson, 2003; Sand, 2012a; Socialstyrelsen, 2011). Vilka erfarenheter har äldre, i olika sammanhang? Sent-i-livet-invandrare är blott en av många kategorier.

Slutligen ett par ord om de praktiska villkoren för ett tvärkulturellt, äldreinriktat socialt arbete. Här har framgått att biståndshandläggare kan erfara känslor av misstänksamhet, liksom vända inför vad de uppfattar som orimliga krav på välfärdsstaten. De upplever sig sakna befogenheter att beakta komplexa familjesituationer, som involverar olika generationer. Mer som regel än undantag uttrycker de att detta känns obekvämt att tala om. De vill inte uppfattas som fördomsfulla. Vår tolkning är att biståndshandläggare i äldreomsorgen kan befinna sig i själva frontlinjen som välfärdsstatens företrädare i en värld alltmer präglad av

migration, samtidigt som organisationen de verkar inom kan te sig blind för pågående förändringar. Enskilda biståndshandläggare lämnas att hantera dessa utmaningar efter egen förmåga. Ett problem i detta sammanhang, vid sidan av upplevd brist på tillräckliga kunskaper och befogenheter, är vad vi kan utläsa av fokusgruppsintervjuerna i form av avsaknad av professionella fora där erfarenheter som dessa kan diskuteras som den del av yrkeserfarenheten de faktiskt numera utgör. Detta drabbar givetvis biståndshandläggarna. Frågan väcks också hur det kan det tänkas drabba personer som uttrycker andra behov och önskemål än de som biståndshandläggarna vanligen möter. Och hur drabbar det personer som biståndshandläggarna uppfattar som besvärliga att ha att göra med, kanske på grund av att de har bristande svenskakunskaper?

Det sociala arbetet i Sverige har kritiserats för att inte vara tillräckligt medvetet om ålder och migration (Forssell & Torres, 2012). I denna artikel har vi visat exempel på hur en ökande migration medför nya utmaningar för det äldreinriktade sociala arbetet, med fokus specifikt på biståndshandläggare i äldreomsorgen och deras erfarenheter av invandrarfamiljers önskemål om betalning för anhörigomsorg. Genom att kasta ljus över beslutsfattarnas syn på sent-i-livet- invandrarnas situation och de anhörigas betydelse i detta sammanhang har artikeln också bidragit till debatten om cash-for-care, som ännu inte uppmärksammat de särskilda utmaningar som internationell migration och en ökad mångfald skapar.

Referenser

- Allwood, C. M. (2000). Kulturell och social påverkan: några förutsättningar för tvärkulturella möten. I Allwood, C. M. & Franzén, E. C. (red). *Tvärkulturella möten: grundbok för psykologer och socialt arbetare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Andersson, K. (2005). *Gör jag något fel? Stöd och utbildning för anhöriga till äldre utlandsfödda*. Utvecklingsprojekt nivå 1, KC Rapport.
- Andersson, K. & Johansson, S. (2010). Valfrihet som dilemma. I Johansson, S. (red.). *Omsorg och mångfald*. Malmö: Gleerups.
- Arksey, H. & Baxter, K. (2012). Exploring the Temporal Aspects of Direct Payments. *British Journal of Social Work*, 42(1), 147-164.
- Baldassar, L. (2007). Transnational families and aged care: the mobility of care and the migrancy of ageing. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33(2), 275-297.
- Baldassar, L. & Merla, L. (eds.) (2014). *Transnational families, Migration and the Circulation of Care*. New York: Taylor & Francis.
- Björngren Cuadra, C., Lalander, P., & Righard, E. (2013). Socialt arbete i Malmö. Perspektiv och utmaningar. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 20(1), 4-12.
- Blomberg, S. (2008). The specialisation of needs-assessment in Swedish municipal care for older people: the diffusion of a new organisational model. *European Journal of Social Work*, 11(4), 415-429.
- Blomberg, S. & Pettersson, J. (2011). När en ny organisationsmodell blir vardag. Spridningen av specialiserad biståndshandläggning inom den kommunala äldreomsorgen och vad som hände sedan. *Socionomens forskningssupplement*, 29(1), 20-32.
- Blome, A., Keck, W. & Alber, J. (2009). *Family and the welfare state in Europe. Intergenerational Relations in Ageing Societies*. Cheltenham, UK/Massachusetts/USA: Edward Elgar Publishing.
- Breen, R. L. (2006). A practical guide to focus-group research. *Journal of geography in higher education*, 30(3), 463-475.
- Brodin, H. (2006). Den generella äldrepolitiken och den selektiva äldreomsorgen – om kön, klass, etnicitet och åldrande i Sverige. I de los Reyes, P. (red.). *Om välfärdens gränser och det villkorade medborgarskapet*. SOU 2006:37.
- Bryceson, D. & Vuorela, U. (2002). *The transnational family: new European frontiers and global networks*. Oxford & New York: Berg.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Cass, B. (2007). Exploring Social Care: Applying a New Construct to Young Carers and Grandparent Carers. *Australian Journal of Social Issues*, 42(2), 242-254.
- Castles, S. & Miller, M.J. (2009). *The Age of Migration. International population movements in the modern world*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Ceci, C. & Purkis, M. E. (2009). Bridging gaps in risk discourse. Home care case management and client choices. *Sociology of Health & Illness*, 31(2), 201-214.
- Creswell, J.W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. London: Sage Publications.
- Daly, M. & Lewis, J. (2000). The concept of social care and the analysis of contemporary welfare states. *British Journal of Sociology*, 5(2), 281-298.
- Da Roit, B. & Le Bihan, B. (2010). Similar and Yet So Different: Cash-for-Care in Six European Countries' Long-Term Care Policies. *The Mili-bank Quarterly*, 88(3), 286-309.
- Dunér, A. (2007). *To maintain control. Negotiations of everydaylife of older people whom no longer can manage on their own*. Akad.avh. Göteborg. Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.
- Dunér, A. & Nordström, M. (2006). The discretion and power of street level bureaucrats: an example from Swedish municipal eldercare. *European Journal of Social Work*, 9(4), 425-444.
- Dunér, A. & Nordström, M. (2010). The desire for control. Negotiating the arrangement of help

- for older people in Sweden. *Journal of Aging Studies*, 24(4), 241-247.
- Edkvist, I. (2002). Anhörigstöd i Vansbro kommun. I Bergström, E., Dahlberg, L. & Edkvist, I. *Anhörigvårdarens vardag. En kunskapsöversikt och två studier kring äldres anhöriga*. Arbetsrapport för Dalarnas forskningsråd.
- Feltenius, D. (2012). *Guidelines for needs assessment within care of the elderly in Sweden. Equality in welfare provision at the local level*. Department of Political Science, Umeå University.
- Forsell, E. (2004). *Skyddandets förnuft: en studie om anhöriga till hjälpbehövande äldre som invandrat sent i livet*. Akad. Avh. Stockholms universitet: Institutionen för socialt arbete, Socialhögskolan.
- Forsell, E. (2012). Omsorg, transnationell migration och biståndshandläggning. I Jeppsson-Grassman, E. & Whitaker, A. (red.). *Åldrande och omsorgens gestaltningar: mot nya perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Forsell, E. & Torres, S. (2012). Social work, older people and migration: an overview of the situation in Sweden. *European Journal of Social Work*, 15(1), 115-30.
- Forsell, E., Torres, S. & Olaison, A. (2013). Care managers' experiences of cross-cultural needs assessment meetings: the case of late-in-life immigrants. *Ageing and Society*, available on CJO2013. doi:10.1017/S0144686X13000901.
- Gorman, H., & Postle, K. (2003). *Transforming community care: a distorted vision?* Birmingham: Venture press.
- Graham, C., Ivey, S. & Neuhauser, L. (2009). From Hospital to Home: Assessing the Transitional Care Needs of Vulnerable Seniors. *The Gerontologist*, 49(1), 23-33.
- Green, D. & Sawyer, A. (2010). Managing risk in community care of older people: Perspectives from the frontline. *Australian Social Work*, 63(4), 375-390.
- Grootegoed, E., Knijn, T. & Da Roit, B. (2010). Relatives as paid care-givers: how family carers experience payments for care. *Ageing and Society*, 30(3), 467-489. doi:10.1017/S0144686X09990456.
- Hillman, F. (2005). Migrants' care work in private households, or the strength of bilocal and transnational ties as a last(ing) resource in global migration. In Pfau-Effinger, B. & Geissler, B. (eds). *Care and social integration in European societies*. Bristol: The Policy Press.
- Hofmeyer, A.T. & Scott, C.M. (2007). Moral geography of focus groups with participants who have preexisting relationships in the workplace. *International journal of qualitative methods*, 6(2), Article 5. Retrieved 20111221 from http://www.ualberta.ca/~iiqm/6_2/hofmeyer.pdf
- Ingebretsen, R. (2011). *Omsorgstjenester til personer med etnisk minoritetsbakgrunn. En kartlegging i norske kommuner*. Rapport nr. 28/11. NOVA – Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Ingebretsen, R. & Nergård, T. B. (2007). *Eldre med innvandrebakgrunn. Tilpassning av pleie- og omsorgstilbudet*. Rapport 13/2007. NOVA – Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Isaksen, L. W, Devi, S. U., Hochschild, A.R. (2008). Global care crisis: a problem of capital, care chain, or commons? *American Behavioural Scientist*, 52(3): 405-425.
- Jacobs, S., Hughes, J., Challis, D., Stewart, K., & Weiner, K. (2006). Care Managers' Time Use: Differences Between Community Mental Health and Older People's Services in the United Kingdom. *Care Management Journals*, 7(4), 169-178.
- Janlöv, A.-C. (2006). *Participation in Needs Assessments of Older People prior to Public Home Help*. Akad. Avh. Lunds Universitet, Institutionen för hälsa och omvårdnad.
- Janlöv, A.-C., Rahm Hallberg, I.-L., & Petersson, K. (2011). Care managers' view of family influence on needs assessment of older people. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 25(2), 243-252.
- Jegermalm, M. (2005). *Carers in the welfare state: On informal care and support for informal carers in Sweden*. Diss. Stockholm Studies in Social Work. Stockholm University.

- Jegermalm, M. & Jeppsson Grassman, E. (2009a). Patterns of Informal help and Caregiving in Sweden: A Thirteen Year Perspective. *Social Policy and Administration*, 43(7), 681-701.
- Jegermalm, M. & Jeppsson Grassman, E. (2009b). Caregiving and Volunteering Among Older People: Prevalence and Profiles. *Journal of Aging & Social Policy*, 21(4), 352-373.
- Johansson, L. (2003). *Etnicitet och åldrande är mer än äldre invandrare*. FOU-rapport nr.15, Linköping: FOU-centrum för vård och omsorg (2003).
- Kelsey, S. & Laditka, S. (2009). Evaluating the Roles of Professional Geriatric Care Managers in Maintaining the Quality of Life for Older Americans. *Journal of Gerontological Social Work*, 52(3), 261-276.
- Le Bihan, B. (2012). The redefinition of the familialist home care model in France: the complex formalization of care through cash payment. *Health and Social Care in the Community*, 20(3), 238-246.
- Lunt, N. (2009). Older people with transnational families: the social policy implications. *International Journal of Social Welfare*, 18(3), 243-251.
- Magnusson, F. (red.) 2002. *Etniska relationer i vård och omsorg*. Lund: Studentlitteratur.
- Manthorpe, J., Jacobs, S., Rapaport, J., Challis, D., Netten, A., Glendinning, C., Stevens M., Wilberforce, M., Knapp, A. & Harris, J. (2009). Training for Change: Early Days of Individual Budgets and the Implications for Social Work and Care Management Practice: A Qualitative Study of the Views of Trainers. *British Journal of Social Work*, 39(7), 1291-1305.
- McDonald, A., Postle, K., & Dawson, C. (2008). Barriers To Retaining And Using Professional Knowledge In Local Authority Social Work Practice With Adults In The UK *British Journal of Social Work*, 38(7), 1370-1387.
- Melander, C. (2009). *Inom transnationella och lokala världar. Om sociala stödutbyten och försörjningsstrategier bland svensksomalier*. Akad. Avh. Göteborgs universitet: Institutionen för social arbete.
- Moran, N., Arksey, H., Glendinning, C., Jones, K., Netten, A., & Rabiee, P. (2012). Personalisation and Carers: Whose rights? Whose benefits? *British Journal of Social Work*, 42(3), 461-479.
- Morgan, D. (1997). *Focus groups as qualitative research*. London: Sage.
- Mossberg Sand, A-B. (2000). *Ansvar, kärlek och försörjning: Om anställda anhängivårdare i Sverige*. Akad. Avh. Göteborgs universitet: Sociologiska institutionen.
- Neuman, W.L. (2011). *Social Research Methods Qualitative and Quantitative Approaches*. (7th ed.). Boston: Pearson.
- Norman, E. (2010). *Biståndshandläggare- att vakta pengar eller bedöma äldres behov*. Rapport, Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum 2010:13.
- Olaison, A., Torres, S. & Forssell, E. (2012). Care managers' understandings of gender and ethnic otherness in needs assessments with elderly migrant clients. (Paper presented at the 2nd European Conference for Social Work Research, March 22-24 in Basel, Switzerland).
- Olaison, A. & Cedersund, E. (2008). Home care as a family matter? Discursive positioning, storylines and decision-making in assessment talk. *Communication & Medicine. An Interdisciplinary Journal of Healthcare, Ethics & Society*, 5(2), 145-158.
- Owens-Kane, S. (2007). Mosaic of Difference. Enhancing Culturally Competent Aging-Related Knowledge Among Social Workers. *Journal of Gerontological Social Work*, 48, (3/4), 475-492.
- Postle, K. (2001). The social work side is disappearing. It started with us being called care managers. *Practise*, 13(1), 13-26.
- Postle, K. (2002). Working 'Between the Idea and the Reality' – Ambiguities and Tensions in Care Managers' Work, *British Journal of Social Work*, 32(3), 335-351.
- Quinn Patton, M. (1987). *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*. Newbury Park, London Delhi: Sage Publications.
- Rauch, D. (2007). Is there really a Scandinavian social service model? A comparison between childcare and elderly care in six European countries. *Acta Sociologica*, 50(3), 249-269.

- Regeringens Proposition 1997/1998:113. *Nationell handlingsplan för äldrepolitiken*.
- Righard, E. (2008). *The welfare mobility dilemma. Transnational strategies and national structuring at crossroads*. Lund: Dissertations in Social Work.
- Rönnbäck, E. (2008). *Att ta makten och ansvaret för sin utredning: om ett utvecklingsprojekt kring biståndshandläggningen i Västernorrland*. Härnösand: FoU Västernorrland.
- Sand, A-B. (2010). *Anhöriga som kombinerar förvärvsarbete och anhörigomsorg*. Kunskapsöversikt 2010:1. Nationellt Kompetenscentrum Anhöriga.
- Sand, A-B. (2012a). *Etnicitet, minoritet, anhörigskap*. Kunskapsöversikt 2012:1. Nationellt kompetenscentrum Anhöriga.
- Sand, A-B. (2012b). Anhörigvård på ojämlika livsvillkor – en granskning av informell äldreomsorg utifrån etnicitet och kön. I Andersson, L. & Öberg, P. *Jämlig ålderdom?* Malmö: Liber.
- Schön, P. (2012). Historien om biståndshandläggaren. Äldre i Centrum, 27(1), 17-19.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*.
- SFS 2008:962. *Lagen om valfrihetssystem*.
- Socialstyrelsen (2005). *Vård och omsorg om äldre*. Lägesrapport 2004.
- Socialstyrelsen (2009). *Kommunernas anhörigstöd. Slutrapport*.
- Socialstyrelsen (2010a). *Interkulturellt socialt arbete*.
- Socialstyrelsen (2010b). *Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående*. Lägesbeskrivning 2010.
- Socialstyrelsen (2011). *Nationella minoriteter och äldreomsorgen. En intervjuundersökning om äldres uppfattning om kvaliteten i äldreomsorgen*.
- Stockholms stad (2012). *Statistisk årsbok för Stockholm*.
- Szebehely, M. (2011). Insatser för äldre och funktionshindrade i privat regi. I Hartman, L. (red.). *Konkurrensens konsekvenser. Vad händer med svensk välfärd?* SNS förlag.
- Szebehely, M. (2012). Universell eller skiktad äldreomsorg – vem vinner och vem förlorar? I Andersson, L. & Öberg, P. *Jämlig ålderdom?* Malmö: Liber.
- Thorslund, M. (2012). Hälsa och ohälsa bland äldre. I Andersson, L. & Öberg, P. *Jämlig ålderdom?* Malmö: Liber.
- Torres, S. (2006). Elderly immigrants in Sweden: 'Otherness' under construction. *Journal of ethnic and migration studies*, 32(8), 1341-1358.
- Torres, S. (2012). Globalisering av internationella migrationsflöden: nya utmaningar för den offentliga äldreomsorgen. I Jeppsson-Grassman, E. & Whitaker, A. (red.) *Åldrande och omsorgens gestaltningar: mot nya perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Torres, S. (2013). Healthy aging among migrants in Sweden: what we know and need to find out. In A. Scharlach & K. Hoshino (eds.). *Healthy aging in sociocultural context*. New York: Routledge Press.
- Torres, S. & Lawrence, S. (2012). Old age and migration: an introduction to 'the age of migration' and its consequences for the field of gerontological social work. *European Journal of Social Work*, 15(1), 1-7.
- Torres, S., Forssell, E. & Olaison, A. (2013). Biståndshandläggare möter mångfalden. *Äldre i centrum. Tidskrift för aktuell äldreforskning*, nr 1/2013.
- Trägårdh, L. (ed.) (2007). *State and Civil Society in Northern Europe. The Swedish Model Reconsidered*. New York/Oxford: Berghahn Books.
- Ungerson, C. (2004). 'Betalning för omsorg' – europeiska tendenser och feministiska dilemman. I Eliasson-Lappalainen, R-M. & Szebehely, M. (red.). *Vad förgår och vad består? En antologi om äldreomsorg, kvinnosyn och socialpolitik*. Lund: Arkiv.
- Winqvist, M. (2010). *Individualisering, utvärdering och utveckling av anhörigstöd*. Nationellt Kompetenscentrum Anhöriga: Kunskapsöversikt 2012:12.
- Zechner, M. (2010). Global care and national social policies. In Widding Isaksen, L. (ed.) *Global care work. Gender and migration in Nordic societies*. Nordic Academic Press, 175-198.

Summary

Cash for care Care managers on late-in-life-immigrants' requests

This article proceeds from some of the concrete implications that international migration has for social work in general and care management practice with elderly care recipients in particular. The article focuses on how care managers experience and handle the requests for payment for care that are made by late-in-life immigrants and their relatives. As such, the article addresses a challenge which the debate on cash for care has yet to address. Based on focus group interviews with 60 care managers in elderly care, we shed light on their experiences in terms of the requests per se and what happens after these requests have been met.